

Pedagogisk tilleggsmateriale

”På hjul – En film om videregående opplæring i Innlandet”

«På hjul – En film om videregående opplæring i Innlandet» er laget av Innlandet fylkeskommune, som en støtte til årets elever på 9. og 10. trinn.

Vi vet at mange har gått glipp av verdifulle besøksdager og informasjonsdager om videregående opplæring på grunn av Covid-19 viruset. Vi vet at vi ikke kan erstatte disse viktige besøkene og møteplassene, men vi håper å kunne bidra med å skape nysgjerrighet og interesse for de ulike utdanningstilbudene i videregående opplæring gjennom denne filmen.

Filmen vil ikke gi fullstendig og uttømmende informasjon, men vi håper den vil bidra til å åpne opp for ulike muligheter og valg, og viktigst av alt; til å søke mer kunnskap der den finnes.

Hvordan bruke filmen

Med utgangspunkt i «Kvalitetsrammeverket for karriereveiledning» har vi utarbeidet noen samtalestartere som kan brukes som pedagogisk tilleggsmateriale til filmen. Disse samtalestartene kan også plukkes opp og brukes av foreldre eller andre som ønsker å skape samtale og refleksjon omkring utdanningsprogram, kompetanse og karriere.

Områder for utforskning og læring – karriereknappene, danner rammen for det pedagogiske tilleggs materialet til filmen. Les mer om karrierekompetanse hos [Kompetanse Norge](#).

Tilleggs materialet er ikke en uttømmende liste eller et ferdig produkt, men er tenkt som inspirasjon for å skape gode pedagogiske rammer for utvikling av karrierekompetanse, og for å skape interesse og engasjement for videregående opplæring. Mange av samtalestarterne vil kunne brukes under flere av utdanningsprogrammene, men de har blitt plassert under det kapittelet hvor det har en klar sammenheng med det som blir sagt i filmen.

En samtalestarter skal bidra til å skape gode samtaler omkring karriere, valg, muligheter, overganger og kompetanse. Vi ønsker oss ungdom som reflekterer, tenker, mener, ønsker, drømmer og som setter ord på dette og deler. Vær tydelig med ungdommen på dette, gjenta dette ofte, formidle det på ulike måter, og ikke minst tro på det.

Vi anbefaler ikke å se hele filmen i ett. Det er veldig mye informasjon og den tjener best formålet ved å bli brukt i en bredere pedagogisk ramme. Den bør brukes som et verktøy av lærere og rådgivere i skolen som kan å skape gode læringssituasjoner for elevene våre. Vi tror nok ikke den vil ha like stor nytte og verdi om elevene blir overlatt med filmen på egenhånd uten et oppfølgende opplegg i bakkant.

Filmen er delt opp i 13 kapitler og alle kapitlene avsluttes med en «sluttplakat» om hvor du kan finne mer informasjon. På denne måten kan du stoppe når som helst i filmen. Det henvises til offentlige og kvalitetssikrede sider som [vilbli.no](#), [utdanning.no](#) og [karriereveiledning.no](#). Sistnevnte er en åpen chatte- og telefontjeneste for alle som ønsker karriereveiledning.

Når du skal bruke samtalestarterne så finnes flere muligheter. Du kan klippe dem ut og legge dem i en boks knyttet til hvert kapittel som ungdommene kan trekke fra. De kan reflektere rundt spørsmålene, enten en og en, i grupper, som refleksjonsnotat og eller lignende. Dette kan skje i skolen, hjemme, på tur, i friminuttet, under middagen eller andre aktiviteter hvor en samtalestarter kan bidra til refleksjon rundt ulike tema som er i tilknytning til filmen, til utvikling av karrierekompetanse og til utdanningsvalg. Eller så kan du bruke dette til inspirasjon for å utvikle eget og annet pedagogisk opplegg som du kan knytte til filmen.

Mvh

Kristine Winjevoll og Kristin Flesjø, Innlandet fylkeskommune

Flere nyttige nettadresser som er offentlige og kvalitetssikret

www.samordnaopptak.no | opptakskrav, innsøking Informasjon om høyere utdanning og fagskole

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/utdanningsprogram/> | læreplanene knyttet til de ulike utdanningsprogrammene

<https://www.vilbli.no/nb/nb/innlandet/materiell-om-vilbli-no/a/030719> | informasjonsark om alle utdanningsprogrammene samt generelle presentasjoner for videregående opplæring

www.veilederforum.no | for veiledere/rådgivere, tips om veilederollen og undervisningsopplegg

utdanning.no | på youtube, mange gode filmer om videregående opplæring og yrker

<https://tv.nrk.no/serie/mitt-yrke> | flere småfilmer om ulike typer yrker

ung.no | spørsmål og svar om utdanning

lånkassen.no | søk om studiestøtte

vigo.no | søk videregående opplæring

nokut.no | sjekke om utenlandske studier er godkjente i Norge

Kapittel 1 – 4 av de 5 studieforberedende utdanningsprogrammene Idrett, Kunst, design og arkitektur, Musikk, dans og drama, Medier og kommunikasjon

Tema i kapitlet: utdanningsprogram, studieforberedende – studiespesialisering, generell studiekompetanse, muligheter – begrensninger, høyskole/ universitet, svennebrev, offentlig og kvalitetssikret informasjon/nettsider. **Finn ut mer om disse begrepene og temaene:** utdanningsprogram, studieforberedende – studiespesialiserende, generell studiekompetanse, høyere utdanning; årsstudium, bachelorgrad, mastergrad og Ph.D/doktorgradstudier i høyere utdanning, opptaksprøver, kvalitetssikrede nettsider.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Når du starter på et studieforberedende utdanningsprogram, så er gjerne interessene dine med på å velge. Hvilke interesser er viktige innenfor de ulike studieforberedende utdanningsprogrammene?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Se for deg at en av dine nærmeste skal beskrive interessene og ferdighetene dine og anbefale deg et utdanningsprogram som henger sammen med disse. Hva ville denne personen anbefalt og hvorfor?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Rundt 190 000 er elever i videregående opplæring i Norge og rundt 300 000 personer er studenter i høyere utdanning. Hva tror du at du må være god på for å bli en student?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Dersom du skulle hørt med noen som har valgt studieforberedende utdanningsprogram om deres valg, hva tror du var det som fikk de til å velge dette utdanningsprogrammet?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Hva vil bety mest for deg; ønske, interesse, lønn eller sosialt miljø, når du skal velge utdanningsprogram?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>De aller fleste tar et studieforberedende utdanningsprogram, du er litt usikker på om du vil studere videre. Hva er det viktig å tenke gjennom?</p>
<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Finnes det andre mulige måter å oppnå generell studiekompetanse på? Hva er forskjellene i de ulike måtene å oppnå generell studiekompetanse på?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Kan du tenke deg noe annet enn karakterer som påvirker opptak til høyere utdanning? I så fall hva?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Kan de ulike studieforberedende utdanningsprogrammene gi deg ulike fordeler i arbeidslivet? I så fall på hvilken måte?</p>

Fortsettelse Kapittel 1 – 4 av de 5 studieforbredende utdanningsprogrammene Idrett, Kunst, design og arkitektur, Musikk, dans og drama, Medier og kommunikasjon

Muligheter – Begrensninger

Å ta utgangspunkt i sine interesser eller hobbyer kan være et fint utgangspunkt for valg av utdanningsprogram og senere yrke. Er det alle interesser og hobbyer som det er mulig å leve av? Hvilke muligheter ser du for deg innenfor det du er spesielt opptatt av?

Endring – Stabilitet

Hvor arbeider de som har tatt studieforbredende utdanningsprogram. Kjenner du noen eller kan du tenke deg til hvor de som har tatt studieforbredende utdanningsprogram arbeider?

Endring – Stabilitet

Hvordan tror du at hverdagen din vil se ut om du starter på et av de studieforbredende utdanningsprogrammene?

Kapittel 2 – Studiespesialiserende

Tema i kapitlet: studiespesialiserende – yrkesutdanning, valgfag – fordypninger, høyere utdanning, endring - stabilitet.

Finn ut mer om disse begrepene og temaene: høyere utdanning; spesielle opptakskrav, valgmuligheter, programfag.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>En god egenskap er å kunne lytte. Hvilke andre gode egenskaper tenker du at vil komme til nytte på et studiespesialiserende utdanningsprogram?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Interesse og valg av programområde kan henge tydelig sammen. Hva er det viktig å være interessert i om du skal velge et studiespesialiserende utdanningsprogram?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Mange lykkes godt på studiespesialiserende utdanningsprogram. Hva tror du at skal til for å lykkes?</p>
<p>Meg – Kontekst</p> <p>Når en har gått et studieforbereende utdanningsprogram så er det ofte naturlig å studere videre på en høyskole og/eller universitet. Hva tenker du om det?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Med utgangspunkt i det du tenker å utdanne deg som i høyere utdanning: Er det mulig å bli det samme ved å gå andre videregående utdanningsprogram?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>For at det ikke bare skal være en tilfeldighet at vennen din tar et studiespesialiserende utdanningsprogram. Hvilke spørsmål kan du stille til vennen din for at det skal bli et mer bevisst valg?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Noen ganger kan tilfeldigheter også lede til noe bra. Du har havnet på et studieforbereende utdanningsprogram, det var ikke helt som du tenke. Hvordan kan du snu dette til noe positivt og få 3 nyttige og gode år på en videregående skole?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Din beste venn skal velge studiespesialisering, hvilke tanker er det viktig at du gjør deg om du skal gjøre det samme valget?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>En av dine foresatte tok selv studiespesialisering og mener du skal gjøre det samme. Er det viktig for deg å tilpasse deg det andre har gjort, eller er det greit å vise motstand og velge noe eget?</p>

Fortsettelse Kapittel 2 – Studiespesialiserende

<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>De aller fleste tar et studieforberevende utdanningsprogram, du er litt usikker på om du vil studere videre. Hva er det viktig å tenke gjennom?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Du har interesse for språk/økonomi/real FAG/ samfunnsfaglige (velg det som kan passe) emner og ser for deg videre studier innenfor ett av disse områdene. Hva kan du da arbeide med etter videre utdanning?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Det finnes totalt 58.513 studieplasser, og søkere kan velge mellom 1303 studier ved 27 universiteter og høyskoler i Norge i 2020. Hvor kan en finne ut mer om studiemulighetene i høyere utdanning?</p>
<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Hvilke muligheter og begrensninger ser du om du velger et studiespesialiserende utdanningsprogram? Hva velger du bort ved å ta et studiespesialiserende utdanningsprogram?</p>	<p>Endring – Stabilitet</p> <p>De neste fem årene kommer til å skape mange endringer i livet ditt. Hvilke endringer er viktigst for deg?</p>	<p>Endring – Stabilitet</p> <p>Når noe endrer seg, så er det også godt med noe som er stabilt. Hva er viktig for deg at ikke endrer seg?</p>

Kapittel 3 - Bygg- og anleggsteknikk

Tema i kapitlet: muligheter, omvalg, alternative opplæringsløp, yrker innen programmet, valg – tilfeldighet, påvirkning, fagskole, høyere utdanning etter yrkesfag, samarbeid, teknologisk utvikling, fysiske yrke, stereotyper, kjønn og valg. **Finn ut mer om disse begrepene og temaene:** fagskole, modeller for yrkesfaglige utdanningsløp, fagbrev – yrkeskompetanse, YFF – Yrkesfaglig fordypning vg1.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>En håndverker kan være så mye, hvordan ville du beskrevet en håndverker?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Er det noen yrker som er mer fysisk krevende enn andre yrker. Og hva vil det si at et arbeid er fysisk krevende?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Hvilke andre yrkesgrupper kan det være aktuelt å samarbeid med om du for eksempel velger å bli tømrer?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>I filmen møter Ina noen som får henne til å velge maleryrket. Hvordan kan slike tilfeldige møter være med på å prege valgene dine? Har du allerede møtt noen som har vært med på å påvirke den retningen du ønsker å gå?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Venninna di har valgt feil utdanningsprogram, hvilke råd ville du gitt til henne?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Hvilke tilfeldige hendelser har påvirket deg det siste året?</p>
<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Du velger Bygg og anleggsteknikk, men foreldrene dine er skeptiske. Hvor kan du få støtte til å stå ved valget ditt?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Hvordan ser du for deg 24 timers menneske i arbeidslivet og 24 timers mennesket i en skolehverdag. Hva er forskjellene og hva er likhetene?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Du er ferdig med fagbrev og ønsker å ta mer utdanning. Hvilke muligheter finnes?</p>

Fortsettelse Kapittel 3 - Bygg- og anleggsteknikk

Muligheter – Begrensninger

Det finnes mange ulike fagbrev og yrkeskompetanser innenfor dette utdanningsprogrammet. Hva er likhetene og forskjellene mellom disse?

Muligheter – Begrensninger

En gammel holdning er at bygg og anlegg er for gutter. Hvordan tenker du at dette kan påvirker mulighetene for jentene?

Endring – Stabilitet

Arbeidslivet er i endring, hvordan tenker du at man for eksempel bygger hus om 30 år? Hvilke egenskaper ser du da for deg at blir viktige innenfor dette utdanningsprogrammet?

Endring – Stabilitet

Hvordan tror du hverdagen ser ut, når du har et arbeid innenfor dette utdanningsprogrammet?

Kapittel 4 – Informasjonsteknologi og medieproduksjon

Tema i kapitlet: tilfeldigheter, interesser, drømmer, bred innføring Vg1, «få et bein innenfor», digital utvikling, viktig samfunnsoppdrag, vanlig arbeidsdag, **Finn ut mer om disse begrepene og temaene:** vg1 (programfag og fellesfag), lærebedrift, lærekontrakt, digital kommunikasjon, informasjonsteknologi.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Interesser og egenskaper kan være et godt utgangspunkt for valg av utdanningsprogram. Hva kan være relevante interesser og egenskaper innenfor dette utdanningsprogrammet.</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Det å orientere seg rundt mulige arbeidsplasser og lærebedrifter kan være et godt utgangspunkt for valg av utdanning. Hvilke arbeidsplasser og lærebedrifter kan du tenke deg at finnes innenfor dette utdanningsprogrammet lokalt og i resten av landet. Hvor kan du eventuelt finne mer informasjon om dette?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Ulike yrker har ulike arbeidsoppgaver kan du tenke deg hvilke arbeidsoppgaver dette fører til? Og hvilke av disse tror du ligger under informasjonsteknologi og hvilke ligger under medieproduksjon?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Hvordan påvirker arbeidshverdag, arbeidsoppgaver og arbeidsmarked valget ditt?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Hva er viktig at du er oppmerksom på for å gripe tilfeldigheter og gjøre dem om til en mulighet for deg i livet ditt?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Kjenner du noen som har en jobb som høres veldig spennende ut? Hva er det, og hva er det med den jobben som du liker spesielt godt?</p>
<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>«Du må jobbe for å få et bein innfor»? Hva mener han med dette? Hvordan kan du få et bein innfor det du ønsker å arbeide med i fremtiden? Hvem kan hjelpe deg med dette?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Skole og fritid er to viktige arenaer i livet. Hvilke likheter og forskjeller ser du mellom hvordan du trives på disse to arenaene? Hva er det du selv gjør for å opprettholde de forskjellene/likhetene.</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Er det noen organisasjoner, klubber eller aktiviteter i nærområde ditt som kunne gitt deg kontakter og/eller erfaringer innenfor dette utdanningsprogrammet?</p>

Fortsettelse Kapittel 4 – Informasjonsteknologi og medieproduksjon

Muligheter – Begrensninger

Hva innebærer digital kommunikasjon i dagens samfunn? Magnus snakker om at digital kommunikasjon er viktig i dagens samfunn, hvordan ser du for deg at digital kommunikasjon foregår i fremtiden? Og hvilke yrker vil vi eventuelt ha behov for?

Endring – Stabilitet

Magnus beskriver at han har varierende arbeidstid, hvilke fordeler og ulemper ser du ved dette?

Kapittel 5 - Elektro og datateknologi

Tema i kapitlet: veier innen utdanningsprogrammet, Vg3, y-veien, fagbrev – studiekompetanse, digitalisering, ny forskning gir alternativer, internasjonale standarder, samfunnsnyttig arbeid, teknologi som alle bruker. **Finn ut mer om disse begrepene og temaene:** y-veien, fagbrev, fagspråk, internasjonale standarder, digitalisering, forskning, samfunnsnyttig arbeid.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Hvilke fag er viktige å like eller ha interesse for om du skal kunne lykkes i dette utdanningsprogrammet?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Ulike utdanningsprogram gir ulike yrkeskompetanser eller fagbrev, hvilke tenker du at ligger innenfor dette utdanningsprogrammet?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>På videregående skole har du både fellesfag og programfag. Hva tror du er likhetene og forskjellene knyttet til dette?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Du er i kantina lærebedrift du jobber i, her møter du tilfeldigvis direktøren i en av de største internasjonale bedriftene innenfor ditt fagfelt. Hvordan kan du gripe en slik tilfeldig mulighet?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Hvordan har tilfeldigheter spilt en rolle i livet ditt så langt?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Ulike yrker skaper ulikt «språk». Hva tenker du ligger i det?</p>
<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Skoletilbud gir mange muligheter, men noen ganger må du kanskje velge noe du ikke liker så godt for å komme deg frem til det du ønsker. Når er det lurt å tilpasse seg og når kan det være lurt å vise motstand?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Matematikk er et viktig fag innenfor elektro og datateknologi, hvordan tror du det henger sammen?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Hvilke muligheter og begrensninger tenker du at Y-veien har? Hva trenger du av egenskaper og interesser for å gjennomføre et slikt løp?</p>

Fortsettelse Kapittel 5 - Elektro og datateknologi

Muligheter – Begrensninger Når du søker Vg1, må du da vite hvilken yrkeskompetanse du skal ende opp med? Hva er fordelene og ulemper ved dette?	Muligheter – Begrensninger Hva innebærer det av muligheter at opplæringen er internasjonalt standardisert?	Muligheter – Begrensninger Simen har tatt fagbrev som elektriker. Nikolai har gått studiespesialiserende med fordypning realfag. Begge ønsker å bli elektroingeniør. Hvilke fordeler og ulemper ser du med de ulike utgangspunktene?
Muligheter – Begrensninger Se for deg at du har en av utdanningene innen dette utdanningsprogrammet. Hvordan tror du at det kunne vært på en tilsvarende arbeidsplass i et annet land?	Endring – Stabilitet Ved å ta utgangspunkt i ett av de yrkene innenfor elektro og datateknologi, hvordan tror du det yrket kommer til å utvikle seg ved økt digitalisering?	Endring – Stabilitet Hva slags kompetanse tror du at du trenger ved økt digitalisering? Hva må du da være god på?

Kapittel 6 - Naturbruk

Tema i kapitlet: ressurser i Innlandet, introduksjon Vg1 – fordypning Vg2, muligheter videre, utviklingsmuligheter og ny teknologi, utnytte ressurser, krav i arbeidslivet. **Finn ut mer om disse begrepene og temaene:** vg3 naturbruk (studieforberedende program), internatskoler, bærekraft, innovasjon, treforedling, naturforvaltning, krav i arbeidslivet.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Hvilke interesser er det du har som kunne passet godt til naturbruk?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Beskriv egenskapene til en viktig person i livet ditt som arbeider innenfor naturbruk?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Du kan få ulike yrkeskompetanser og fagbrev innenfor dette utdanningsprogrammet. Beskriv de du møter og hvor du møter dem gjennom et år?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Når du skal velge et utdanningsprogram, må du da ha erfaring, eller er det nok med interesse? Hvordan tenker du at erfaring og interesse henger sammen når det kommer til valg?</p>	<p>Valg - Tilfeldigheter</p> <p>Noen ganger dukker muligheter opp, gjennom tilfeldigheter. Hva skal til for at en skal klare å gripe slike tilfeldige muligheter?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Sigurd i filmen sier at det er viktig å kunne matematikk når du skal gå naturbruk. Hva trenger du matematikk til innenfor naturbruk? Hvorfor tror du at matematikk er spesielt viktig?</p>
<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Foreldre dine tenker at et studiespesialiserende program er bedre for deg, fordi de mener at du har flere muligheter til å skaffe deg en god jobb da. Hvordan kan du argumentere for ditt valg, og hvem kan hjelpe deg med dette?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Det finnes ulike 2- årige, 3- årige og 4- årige løp innenfor naturbruk. Hva tenker du er forskjellen på de?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Når du tenker at noe er uinteressant eller kjedelig hvilken måte kan disse tankene påvirke mulighetene dine?</p>

Fortsettelse Kapittel 6 - Naturbruk

Muligheter – Begrensninger

Hvordan kan kunnskap om muligheter innenfor et utdanningsprogram bli med på å prege valget ditt? Hvordan kan kunnskap om muligheter innenfor et utdanningsprogram bli med på å prege valget ditt?

Muligheter – Begrensninger

Om du kan bestemme morgendagens timeplan. Hva ville du da lært mer om?

Endring – Stabilitet

Hvilke endringer tenker du at er de største innenfor naturbruk, og hvilke av disse tenker du at gjelder for flere yrker enn de som ligger innenfor naturbruk?

Endring – Stabilitet

Hvordan påvirker det deg, når samfunnet opplever store endringer som f.eks. ny teknologi som dukker opp og økt digitalisering?

Endring – Stabilitet

Det kan tenkes at du bor såpass langt unna skolen som tilbyr naturbruk, at du må bo på hybel/internat. Hva innebærer dette, og hva må den som skal bo på hybel/internat tenke gjennom? Hvem kan hjelpe deg med å gi deg informasjon og støtte når du flytter hjemmefra for å gå på skole?

Kapittel 7 – Helse- og oppvekstfag

Tema i kapitlet: vg2, 2+2 modellen, egenskaper (hvem passer det for), samfunnsnyttig arbeid, krav i arbeidslivet, velferdsteknologi.

Finn ut mer om disse begrepene og temaene: vg2, 2+2 modellen, alternative veier til fagbrev, samfunnsnyttig arbeid, velferd, velferdsteknologi, kommunikasjon, samfunnsberedskap.

Meg – Kontekst Når du skal jobbe innenfor ulike omsorgsyrker er det viktig å kunne sette seg inn i hva andre kan ha behov for. Hva er det som gjør dette spesielt viktig innenfor omsorgsyrker og hvilke andre yrker kan dette være viktig innenfor?	Meg – Kontekst Samfunnet har stort behov for yrkene innenfor dette utdanningsprogrammet. Hvorfor er disse yrkene samfunnsnyttige?	Meg – Kontekst Hvordan tenker du at arbeid er viktig for deg? Vil du realisere deg selv gjennom jobben, ser du for deg at du skal dyrke dine interesser eller er jobben primært en kilde til inntekt?
Valg – Tilfeldigheter Tenk over om du har spesielle og/ eller personlige egenskaper eller opplevelser i livet ditt, og som gjør at du tenker at du har særlig nyttige erfaringer som kan komme til nytte i et omsorgsfag? Om du ikke har personlige opplevelser, hva kan du tenke deg kunne vært en slik opplevelse som kunne gitt nyttig erfaring innenfor helse og oppvekstfag?	Tilpasning – Motstand Innenfor helse- og omsorgsfag er kommunikasjon veldig viktig. Hvilke andre yrker kjenner du til hvor dette er spesielt viktig?	Tilpasning – Motstand De fagene du har på skolen i dag, hvilke er viktige innenfor dette utdanningsprogrammet?

Fortsettelse Kapittel 7 – Helse- og oppvekstfag

Tilpasning – Motstand

Du er gutt, og har valgt å utdanne deg innenfor et typisk omsorgsyrlige, men de hjemme er skeptiske til valget ditt. Hvor kan du få støtte og hjelp til å argumentere for valget ditt?

Muligheter – Begrensninger

Innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram så er det mest vanlige 2 år på skole og 2 år som lærling (2+2 modellen). Vet du noe om det finnes andre alternativer? Hvordan og når kan informasjon og kunnskap om alternativer påvirke mulighetene dine?

Muligheter – Begrensninger

Om dette utdanningsprogrammet skal være aktuelt for deg, hva må du første finne ut av?

Endring – Stabilitet

Teknologi og nybrottsarbeid blir ofte heiet frem og satset på. Er ny teknologi alltid bra? Når kan en si at teknologi ikke er bra?

Muligheter – Begrensninger

Se for deg at du har havnet på en øde øy. Du kan ta med deg fem andre. Hvilken yrkesbakgrunn kunne du tenke deg at disse hadde?

Kapittel 8 - Brannmann

Tema i kapitlet: karrierekompetanse, arbeidsliv i endring, ta gode valg, fleksibilitet, samarbeid, gode verktøy, drømmer og interesser, bygge kompetanse, flere fagbrev, allsidighet, kollegaer, teamarbeid, valg, støtte, nysgjerrighet og landslinjer. **Finn ut mer om disse begrepene og temaene:** karrierekompetanse, fagbrev, beredskapsyrker, høystatusyrker, opptakskrav i yrker med egne utdanningsprogram utenfor videregående opplæring (eks. brannkonstabel, fengselsbetjent, konduktør m.fl.), landslinjer.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Mange av oss går med sterke drømmer om framtidig jobb eller yrke. Ofte er innholdet i jobben noe annet enn det vi tror. Hvordan kan du finne ut om det faktisk er et yrke som kan passe for deg?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Teamarbeid og gode kollegaer kan være en viktig grunn til å velge en retning, et yrke og/eller et utdanningsprogram. Hva tenker du om dette?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Når du ser for deg neste år, hva tenker du er viktigst for deg; fritid/venner/fremtidsmuligheter/jobb/utdanning?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Bjørn Einar snakker om å bygge kompetanse. Var det et bevisst valg fra hans side eller baserte det seg mest på tilfeldigheter? Hva er fordeler og ulemper ved bevisste valg og hva er fordeler og ulemper ved tilfeldigheter?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Det kan vise seg at man har valgt feil, man ønsker å skifte retning, eller kanskje det er en drøm som har endret seg. Vil den kompetansen som er bygd opp gjennom et annet fagfelt likevel være relevant? På hvilken måte kan kompetanse på andre fagfelt være relevant?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Vennen din syns det er vanskelig å velge utdanningsprogram. Hvilket råd tror du det kunne vært godt å få fra en god venn?</p>
<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Foreldrene dine vil gjerne bestemme hva du skal velge og vil kanskje ikke støtte deg i det du ønsker. Hvem kan du snakke med om du ikke helt vet hva som er lurt å gjøre? Hvordan tror du denne eller disse personene kan hjelpe deg?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>For mindre barn er brannmann, politi og lege gjerne høystatusyrker. Når en blir eldre er det kanskje andre yrker som har høyere status. Hvordan tror du at høystatusyrker er med på å forme ditt valg. Hvordan kjenner du at du blir påvirket av status, når det kommer til ditt eget valg om utdanning og yrke?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Hvilke fordeler har man når man bygger videre etter et fagbrev? Hvilke fordeler kan en ha når en bygger videre på et fagbrev?</p>

Fortsettelse Kapittel 8 - Brannmann

Muligheter – Begrensninger

Hvilke begrensninger kan du møte i drømmen om å bli brannmann. Er det bare å velge, eller er det spesielle ting du må tenke på og aktive valg du må ta for å komme deg dit?

Muligheter – Begrensninger

Å mangle motivasjon begrenser blant annet det å se muligheter, men manglende motivasjon for noe kan også gi mulighet. Hvordan tenker du at dette henger sammen?

Muligheter – Begrensninger

Det er flere yrker, blant annet brannkonstabel/fengselsbetjent/konduktør som ikke er en utdanning en kan få gjennom videregående opplæring eller på en høyskole/universitet. Ofte er det et krav om å ha gjennomført et videregående utdanningsprogram for å bli tatt opp i slike yrker/utdanninger. Hvilke videregående utdanningsprogram kan være relevant innenfor disse yrkene?

Endring – Stabilitet

Noen personer har behov for stabilitet for å fungere godt og gjøre et godt arbeid. Andre søker endring og spenning. Hva er viktig for deg?

Endring – Stabilitet

Det er flere yrker som har en arbeidsdag som varierer mye fra dag til dag. Det kan være variasjon i arbeidsoppgaver og i arbeidstider. Hvordan tror du at du ville fungert med en slik variasjon i din arbeidshverdag? Hva tror du hadde påvirket deg mest?

Kapittel 9 - Håndverk, design og produktutvikling

Tema i kapittelet: ide-prototype-produksjon, tradisjonshåndtverk, interesse, lærling, privatist, kultur – tradisjon.

Finn ut mer om disse begrepene og temaene: privatist, tilbudsstruktur, lærling, tradisjonshåndtverk, arbeidsmarked.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Alle er kreative, noen mer og noen mindre. Hva tenker du det vil si å være kreativ? Og kan en øve på kreativitet?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Går det an å si at noen ferdigheter er uforanderlige? I så fall hvilke opplever du at er mest uforanderlige hos deg?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Innenfor de mest kreative yrkene, hvor ligger din største interesse. Ser du noen likheter mellom kreativ styrke innenfor noen av de kunstneriske fagene og de mer tradisjonelle yrkesfagene innenfor f.eks bygg og anlegg, elektro eller teknologi og industrideknologi?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Når klarer du å velge selvstendig, og når velger du som andre? Hvem rundt deg er det som påvirker deg mest?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Vil du si at ditt valg om videregående opplæring er mest tilfeldig eller mer et bevisst valg. Hvordan tenker du at tilfeldigheter og valg henger sammen?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Hvordan vil du beskrive din kultur? Og på hvilken måte er kulturene din med på å påvirke valget ditt?</p>
<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Når du opplever interesse for et utdanningsprogram. Hva er det da nødvendig å finne ut mer om? Hva blir neste steg?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Å orientere seg innenfor alle tilbudene i videregående opplæring kan gi en innsikt i muligheter og begrensninger. Ikke alt er til enhver tid en mulighet. Hva er mulighetene innenfor dette utdanningsprogrammet?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Hvilke bedrifter kan du tenke deg har arbeidsplasser knyttet til dette utdanningsprogrammet?</p>

Fortsettelse Kapittel 9 - Håndverk, design og produktutvikling

Muligheter – Begrensninger

Kan dette utdanningsprogrammet være noe for en av dine venner? Forklar hvorfor du tenker at de passer.

Endring – Stabilitet

Tenk deg at du har tatt et utdanningsprogram og skal ut i lære, men det finnes ingen læreplasser akkurat nå. Hvor viktig er det for deg at det finnes stabile muligheter for arbeid og læretid der du bor? Vil det være aktuelt for deg å flytte?

Kapittel 10 - Restaurant- og matfag

Tema i kapittelet: industri, bedrifter i Innlandet, arbeidsmarked, kryssløp, flere yrkesgrupper samlet, bærekraft, råvarer, matkultur, utvikling, muligheter.
Finn ut mer om disse begrepene og temaene: kryssløp, samfunnsberedskap, industriell matproduksjon, industri og bedrifter i Innlandet, matproduksjon, arbeidsmarked.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Gjennom livet har vi mange, og noen ganger ulike relasjoner til folk rundt oss. Hvilke relasjoner hjelper deg mest på din vei, hvilke relasjoner gir deg styrke og hvordan kan disse relasjonene hjelpe deg på din vei videre.</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Som arbeidstaker stilles det ulike krav. Hvilke krav tror du er de viktigste i arbeidslivet?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>I løpet av livet har vi mange ulike roller. Hva er den største forskjellen på elevrollen og arbeidstakerrollen og hva tenker du er likhetene?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>De mulige utdanningsprogrammene som er i nærheten kan oppleves som en tilfeldighet. Hvordan vil tilbudene være med på å prege valgte ditt?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Ulike yrker og arbeidsteder kan ha ulik arbeidstid/ turnus. Kan du tenke deg hvordan arbeidstiden er innenfor de ulike yrkene under dette utdanningsprogrammet. Hvordan passer det for deg å arbeide under de ulike arbeidstidene? Hva kan fordelene være ved å ha fri når andre jobber?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Under noen utdanningsprogram kan det være aktuelt å måtte flytte, både på Vg1, når du skal i gang med Vg2 eller når du skal ut i lære. Hvordan vil dette påvirke deg? Flytte? Hvordan vil det påvirke deg å måtte flytte?</p>
<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Tenk deg at du jobber innenfor industriell matproduksjon, Hvilke produkter produserer du da og i hvilken bedrift? Hvilke andre yrkesgrupper kan du tenke deg at arbeider innenfor industriell matproduksjon.</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Det forskes mye på bærekraftig matproduksjon, akvakultur og ernæring, hvordan kan en dra fordeler fra dette utdanningsprogrammet om en for eksempel skulle blitt forsker?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Hvilke fagskole/høgskole utdanninger tenker du kan være aktuelle etter restaurant og matfag.</p>

Fortsettelse Kapittel 10 - Restaurant og matfag

Endring – Stabilitet

Hva er stabilt og hva endrer seg når det gjelder mattradisjon og matproduksjon?

Endring – Stabilitet

Hva tror du ligger i begrepet bærekraftig matproduksjon? Hvilke endringer trengs i måten vi lager mat på?

Endring – Stabilitet

Hvilke trender tror du vil være gjeldende innenfor restaurant- og matfag om 20 år?

Endring – Stabilitet

Kan du tenke deg noen yrker (som ikke finnes i dag) som du tror vil ligge under dette utdanningsprogrammet om 10 år?

Kapittel 11 – Teknologi- og industrifag

Tema i kapitlet: innlandet og industriutvikling, Vg2, fagbrev, ulike yrker som jobber tett sammen, opplæring gjennom praksis, teori-praksis, internasjonalt samarbeid, internasjonale standarder, utvide horisonten, tøyne grenser, få interesse. **Finn ut mer om disse begrepene og temaene:** vg2, lærling, læretid, fagbrev, internasjonale standarder, CNC-operatør, produksjonsteknologi, arbeidsmarked, teori-praksis.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Hvilke arbeidsmuligheter kan du tenke deg at finnes innen dette utdanningsprogrammet der du bor?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Teknologi preger hverdagen vår i dag og det vil øke i fremtiden. Hva slags teknologi interesserer deg mest? Hva slags teknologi tror du kommer til å bli brukt i fremtidens arbeidshverdag.</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Kan arbeidsmuligheter være med på å påvirke valget ditt? Hvordan spiller tilfeldigheter inn her?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Kan tilbudet om utdanningsprogram være med på å påvirke valget ditt? Hvordan spiller tilfeldigheter inn her?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Se for deg en vei, med en inngangsport som representerer porten inn til videregående skole. Hvor langt er du fra porten? Hva er det som gjenstår for deg?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Noen liker å gjøre for å lære mens andre liker å lære, for så å gjøre. Hva passer best for deg når du skal lære? Og hvilken rolle spiller teori i en læringsprosess?</p>
<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Å jobbe sammen er veldig viktig i de aller fleste yrker. Det er ikke alltid du kan velge hvem du skal jobbe sammen med. Hvilke egenskaper er viktige for å kunne tilpasse seg og jobbe godt i et samarbeid.</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>«Har en først en hammer ser en spiker over alt» sa Mark Twain. Hva tror du han kan ha ment med det? Hvordan kan man knytte dette til temaet muligheter og begrensninger? Hva kan være fordeler med å allerede ha valgt sin vei framover?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Innenfor teknologi og industrifag kan du velge mellom 57 fagbrev/yrkeskompetanser men innenfor salg, service og reiseliv kan du velge mellom 4 fagbrev/yrkeskompetanser. På hvilken måte påvirker antall mulige fagbrev/yrkeskompetanser ditt valg.</p>

Fortsettelse Kapittel 11 – Teknologi- og industrifag

Endring – Stabilitet

Hvor viktig er det å ha en plan før en starter på videregående?

Endring – Stabilitet

Innenfor noen yrker er det mange arbeidsmuligheter, mens innenfor andre er det færre. Hvordan er dette med på å påvirke valg av utdanningsprogram?

Kapittel 12 - Salg, service og reiseliv

Tema i kapitlet: reiser, markedsføring, digitalisering, økonomi/regnskap, kompetanse, forandring, muligheter, fagbrev, egne begrensninger.
Finn ut mer om disse begrepene og temaene: entreprenørskap, grunder, bransjer, sikkerhet, lærebedrift, lærekontrakt.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Gründertankegang og entreprenørskap er to viktige viktige faktorer i dette utdanningsprogrammet. Hva tenker du at gründertankegang og entreprenørskap handler om? Og hvordan ser du deg selv inn i en slik rolle?</p>	<p>Meg – Kontekst</p> <p>Om noen hadde spurt en fra din familie om hva du er god til, hva tror du de hadde svart da?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Kan arbeidsmuligheter være med på å påvirke Det finnes muligheter for å velge et fireårig løp innenfor dette utdanningsprogrammet. Et fireårig løp vil gi deg både et fagbrev og generell studiekompetanse. Hva kan fordelene være ved å ha både fagbrev og studiekompetanse?</p>
<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Noen forteller deg at du skal velge et utdanningsprogram som du egentlig ikke er så interessert i. Hvordan kan du møte slike råd uten at det skal skape en begrensning for deg når du skal gjøre en selvstendig mening.</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Hvorfor går økonomi, regnskap og matematikk igjen i så mange yrkesretninger? Hva kan man gjøre om en føler seg svak innenfor dette området?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Kjennskap til mulige arbeidssteder innenfor et utdanningsprogram kan gjøre at en ser flere muligheter. Hva tenker du at en som har gått salg, service og reiseliv jobber med?</p>
<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Noen ganger i livet opplever vi at vi må endre planer for eksempel på grunn av helse. Hvem kan hjelpe deg i å se nye muligheter?</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Hvilke typer yrker tror du at du kan få ved å gå dette utdanningsprogrammet? Tror du de fleste fra disse utdanningsprogrammene har egne bedrifter eller er de ansatte?</p>	<p>Endring – Stabilitet</p> <p>En butikk vil kanskje ikke bli drevet på samme måte om 10 år, hvordan påvirker usikkerhet om framtida det du tenker om valg av yrke?</p>

Fortsettelse Kapittel 12 - Salg, service og reiseliv

Endring – Stabilitet

Hvilke egenskaper tror du det er viktig å ha som menneske når en ikke vet alt om fremtiden?

Endring – Stabilitet

Hvilke nye yrker tror du finnes innen servicenæringen om 20 år? Hvilke yrker/jobber tror du forsvinner?

Endring – Stabilitet

I Innlandet er turisme en viktig næring. Vi håper det vil fortsette å være slik også i fremtida. Hva tror du turister ønsker å oppleve i 2030?

Kapittel 13 - Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

Tema i kapitlet: kunderelasjon, vite hva du skal bli, oppfølgingstjenesten, stereotyper, holdninger, egenskaper, evner, fysisk arbeid. **Finn ut mer om disse begrepene og temaene:** svennebrev, kundebehandling, kjønnstradisjonelle utdanningsvalg, stereotypier, støttefunksjoner i videregående skole, Oppfølgingstjenesten.

<p>Meg – Kontekst</p> <p>Hva tror du man bør være interessert i for å trives innen dette utdanningsprogrammet og de yrkesretningene som dette gir mulighet til?</p>	<p>Kontekst</p> <p>Hvordan kan møter med folk en ikke kjenner gjøre at vi blir bedre kjent med oss selv? Og hva vil det si å «lese andre mennesker»? Hvilke andre yrker tenker en at dette er viktig?</p>	<p>Kontekst</p> <p>Når kan en skille mellom hverdagskunnskap og yrkeskunnskap?</p>
<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Er det bortkastet å velge feil eller kan en tenke seg at det kan gi noe som kan bli veldig viktig i livet? Hvilke kompetanser og erfaringer er det en kan ta med seg når en gjør et feilvalg?</p>	<p>Valg – Tilfeldigheter</p> <p>Hvordan kan fordommer og stereotype holdninger være med på å påvirke et valg? Har du eller noen du kjenner, erfaringer med at andres fordommer/holdninger er med på å påvirke valget?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Det å være på vei til å bli en voksen går ikke alltid som en rett strekning, det finnes mange flinke voksne i den videregående skolen, hvem tenker du at du kan få hjelp av? Og i hvilke situasjoner kan man trenge hjelp og støtte?</p>
<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Ofta har vi viktige personer rundt oss som har sterke meninger om hva vi bør velge. Hva teller mest for deg i ditt valg, informasjon om muligheter eller andres meninger. Hvordan kan disse eventuelt kombineres/sees i sammenheng?</p>	<p>Tilpasning – Motstand</p> <p>Skole og fritid er to viktige arenaer i livet. Hvilke likheter og forskjeller ser du mellom hvordan du trives på disse to arenaene? Hva er det du selv gjør for å opprettholde de forskjellene/likhetene.</p>	<p>Muligheter – Begrensninger</p> <p>Hvilke muligheter mister vi hvis vi tenker at noen yrker passer best for enten gutter eller jenter?</p>

Fortsettelse Kapittel 13 - Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

Muligheter – Begrensninger

Er videregående opplæring bare for ungdom eller kan det være mulig for en voksen å skaffe seg et fagbrev eller en yrkeskompetanse?

Endring – Stabilitet

Dette utdanningsprogrammet handler om å være oppdatert på nye trender og måter å uttrykke seg på gjennom blomster, interiør, utstilling og frisyre. Hva tror du vil være mote om ti år? Hvordan vil det være å forholde seg til endringer?

Endring – Stabilitet

Er du en person som er rask til å se endringer og trender, eller setter du pris på det som er stabilt rundt deg?

Refleksjon etter filmen

- Hva syns du var annerledes enn det du først hadde tenkt?
- Fikk du vite om noe nytt?
- Var det noe som overrasket deg?
- Var det noe du ikke visste fra før?
- Hvilke nye tanker har oppstått knyttet til utdanningsprogrammene?
- Hva ønsker du nå å finne ut mer om?
- Hvem ønsker du å snakke videre med?

Pedagogisk støttemateriell/samtalestartere er utarbeidet av

Kristine Winjevoll og Kristin Flesjø, i samarbeid med rådgiverkoordinatorene i Innlandet fylkeskommune; Marthe Alhaug, Kjersti Hysing Bolstad, Eva Aurland, Karianne Sveen, Berit Strand, Per Risdal, Line Merete Kristiansen, Else Austberg Bjørn, Jan Roger Bøe Øien, rådgiver og lærer i utdanningsvalg ved Lena ungdomsskole, Håvard Saur. Grafisk design er utarbeidet av Hanne Grytbakk ved Kommunikasjon.

Vi ønsker dine erfaringer ved bruk av filmen og ved bruk av det pedagogiske tilleggsmaterialet. Send oss gjerne en epost, om du er elev, lærer, rådgiver eller forelder, vi ønsker å høre både hvordan du har brukt det og hvordan det har fungert.

Kanskje har du forslag til forbedringer?

Send dine innspill til kristine.winjevoll@innlandetfylke.no